

gerne, ønskede han ikke at stille sin indsats i relief på ældre fagfællers be-
kostning, men overlod helst den kyndige læser selv at drage konklusio-
nerne.

Dertil kommer, at hans stil ikke blot var »gammeldags«; men bevidst
anvendte han tidens egne udtryk, og det i den grad, at den personligt
tilbageholdende forsker ofte synes at dække sin person gennem citater,
ved at lade tiden selv tale. Hans lune, den skjulte ironi, udleveringen
af de store mænd i ofte såre småt perspektiv skjules derfor ofte mere end
ønskeligt er. For sine meningers mod havde han, som det da særdeles
klart kom frem i hans anmeldervirksomhed, i de sidste år også i nærvæ-
rende tidsskrift.

Som Johan Jørgensen i tjenesten på arkivet har været utallige forskere
til stor hjælp gennem sit enorme detailkendskab til det være sig arkivalier
som litteratur, fik han i de senere år i stigende grad til opgave at være vej-
leder for de yngre kolleger, der altid kunne påregne god og kontant hjælp,
det være sig tjenstligt eller til egen forskning. Omend han en tid påtog
sig hvervet som tillidsmand for sine yngre arkivkolleger og i en årrække
sad i arkivarforeningens bestyrelse, var hans rolle i vennekredsen dog
først og fremmest den besindige og velovervejende rådgivers. Her kunne
hans tørre lune udfolde sig, her åbnede han for sine ikke-videnskabelige
interesser, der naturligt koncentreredes om barok og oplysningstid, det
være sig i litteratur som i musik, hvor det betegnende nok var Buxtehude
og Telemann, der havde hans udelte kærlighed.

Den respekt og agtelse, som forlængst blev ham til del indenfor kredsen
af venner og kolleger, og som den midtpunktskyende forsker intet gjorde
for at erhverve, gav sig trods hans unge år sluttelig også ydre udslag.
Meget betød således for ham den anerkendelse, som kort før hans død
blev ham til del ved optagelsen i vor ældste og fornemste historikersam-
menslutning »Det kgl. danske Selskab«, grundlagt, som det jo er, inden-
for hans egen periode.

TROELS DAHLERUP

HANS LUND

10.12.1890-17.4.1969

DEN 17. april 1969 døde tidligere forstander for Rødding højskole, cand.
mag. Hans Lund, 78 år gammel. Han var en lødig historiker og nåede
det ypperlige på folkeoplysningens område. Navnlig satte han sit præg
på landbokredse og på udviklingen i Sønderjylland, der også som emner
for hans i øvrigt vidtspændende foredragsvirksomhed i særlig grad havde
hans hjerte.

Hans Alslev Lund blev født den 10. dec. 1890 i et avlsbrugerhjem i købstaden Varde. Som dreng ville han helst være landmand, men da faderen skønnede, at han var upraktisk, fik han en boglig uddannelse. I 1909 dimitteredes han fra Kathedralskolen i Ribe og i 1916 blev han cand. mag. med historie som hovedfag. Han opgav dog aldrig forestillingen om, at bondens gerning og levemåde var den menneskeligt mest udviklende tilværelsesform.

Hans Lund kunne have valgt en videnskabelig løbebane. Aage Friis stillede ham store legater i udsigt. Han havde imidlertid allerede i Ribe-årene sammen med kammerater været holder af Højskolebladet, havde i sin studietid holdt til i studenterkredsen omkring Vartovmenigheden og deltaget i dens ungdomsarbejde på Vesterbro, og grundtvigske skolefolk udvirkede, at den unge kandidat efter overstået rekruttid i foråret 1917 kom til at lede et skolearbejde blandt sikringsstyrkens soldater i Grevelejren. Med denne baggrund og da han havde en usædvanlig evne til at komme i kontakt med voksen ungdom, faldt det ham naturligt at vælge et arbejde i folkehøjskolens tjeneste.

I november 1917 blev Hans Lund ansat som lærer ved Askov højskole, der just i denne tid oplevede en frodig blomstring. I de foregående år var lærerstaben blevet fornyet, og den unge vestjyde udgjorde sammen med cand. polyt. J. Th. Arnfred, cand. mag. C. P. O. Christiansen og mag. scient. Jens Rosenkjær et inspirerende firkløver, der også virkede ud over skolens rammer, bl. a. fra 1921 ved udgivelsen af tidsskriftet Dansk Udsyn, hvis redaktion Hans Lund deltog i fra 1921 til 1942. C. P. O. Christiansen betød meget for Hans Lunds udvikling som historiker. Efter eget udsagn lærte han mere af ham end af nogen af sine universitetslærere.

I 1926 blev Hans Lund forstander for Rødding højskole, den ældste danske folkehøjskole. Her var arbejdet under fremmedherredømmet delvis blevet fortsat indtil 1885 og genoptaget i 1920, men skolen gik ikke godt. Af de tilbud om forstanderstillinger, Hans Lund fik i disse år, bød Rødding omtrent på de ringeste ydre kår. Også andre vanskeligheder gjaldt det at overvinde. Elevflokken var anderledes end den ret så broget sammensatte flok, han havde kunnet arbejde med på Askov, Rødding var – og forblev i Hans Lunds tid – en udpræget bondeskole. Endelig var forholdene syd for Kongeåen så kort efter genforeningen endnu meget forskellige fra kongerigske forhold. Den udpinte landsdel ramtes hårdt af landbrugskrisen, og man kunne ikke vide, om det ville få større nationale virkninger. Det kunne let gå sådan, at en tilflytter kom til at stå udenfor.

Men Hans Lund var i Rødding kommet i sit rette element. Skolen blev i hans forstandertid (1926–52) en af landets største og mest ansete. For Sønderjylland blev den tillige et folkeligt kraftcentrum, et betyde-

ningsfuldt led i landsdelens åndelige genforening med Danmark. I arbejdet på skolens udvikling blev Hans Lund selvsagt hjulpet af mange skiftende medarbejdere, heriblandt navnlig den nuværende kirkeminister Arne Fog Pedersen, der 1953 blev hans efterfølger som forstander. En væsentlig del af æren for skolens trivsel tilkommer også Hans Lunds kone, Ellen Margrethe, f. Bagge. Netop for den højskoletanke, Rødding var udtryk for, betød forstanderparret overordentlig meget: eleverne skulle ikke blot arbejde sammen om de spørgsmål, der optog deres sind, under »kammeratlig Samvær«, men skulle også gøre det »i et Hjemlivs Tryghed og Fortrolighed«, mål, der blev nået på Rødding højskole.

Hans Lund virkede stærkt på sine elever, hvis antal nærmede sig de titusinde. Han var ligefrem at tale med og dog en meget myndig mand, som man ikke nærmede sig med snak. Bogstaveligt vedkom hver eneste elev ham, hans personhukommelse var enestående. Få timer efter ankomsten af et nyt hold – det var gerne hold på 150 – kendte han ikke blot deres navne, men ofte tillige deres familiebaggrund, slægtninge, der tidligere havde været på skolen og meget mere. Og han blev ved at huske sine elever, som de huskede ham. Til sin død modtog han breve fra Grevelejr-tiden.

Som højskolemand virkede Hans Lund fortrinsvis gennem det talte ord. Hans stemme var dyb og rolig, ro udstrålede også hans tætte skikkelse. Alt effektjageri var ham imod, han talte velovervejet og sagligt, brugte manuskript, veg ikke tilbage for tal og tabeller. Hans undervisning i samfundslære kunne finde sted med grundlag alene i Højskole-sangbogen og Statistisk Årbog, og selv om skolens elever, som det praktiske livs mænd, mødte uden skolede forkundskaber, lærte han dem at forstå de kræfter, der brødes i samfundet. Hans foredrag var altid bygget på omfattende viden og sans for mange livsområder, navnlig havde han en ejendommelig evne til at fortælle om en historisk personlighed, så den stod levende for tilhørernes blikke. Hans foredrag var altid strengt redeligt, men det var aldrig uengageret. Nok havde Hans Lund i sin tiltrædelsestale på Rødding i 1926 erklæret, at han ville »mindre prøve at give Tingenes Tolkning end Tingenes Tale«, men han havde tilføjet, at han troede på »de historiske Begivenheders egen indre Kraft – til at kaste Lys over Menneskeliv, klare Kræfterne mod hinanden, føde ny Styrke, kalde paa det beslægtede og rejse det til Liv, aabne de vide Udsigter og lade os føle den dybe Sammenhæng bag Overfladebegivenhedernes Blændværk.« Som følge af denne holdning til stoffet forstod hans elever og mange af hans tilhørere ved de ca. 4.000 foredrag, han holdt landet over, at historien kom dem ved.

Hans Lund var også en flittig skribent. Hans bibliografi, der er trykt i den samling af taler og artikler, Historiker i Højskolens Tjeneste, som han udsendte i anledning af sin 70-årsdag, tæller indtil 1960 355 numre, og

så er småting endda ikke medtaget. Af større bidrag kan nævnes den vigtige og solide udgave af Sofus Høgsbros Brevveksling og Dagbøger I-II (1923-24, dagbogen for 1894 blev udgivet 1926 i Dansk Udsyn) og et afsnit om Tyskland 1866-1914 i Povl Engelstoft og Fred. Nørgaard: Hovedtræk af Verdenshistorien fra 1866 til vore Dage (1922), et vidnesbyrd om den interesse, hvormed Hans Lund omfattede nabofolket, indtil nazismens fremvækst vakte hans foragt. Til Det danske Folks Historie (bd. IV, 1928) skrev han Under Forbundet mellem Konge og Adel 1533-1588, det blev senere genoptrykt i lidt omarbejdet form i Schultz Danmarks Historie (II, 1941). Til den store Sønderjyllands Historie, som Hans Lund redigerede sammen med Vilh. la Cour, Knud Fabricius og Holger Hjelholt, bidrog han med det på omfattende arkivstudier hvilende afsnit om den politiske og nationale udvikling 1864-1920 (bd. V, 1933), hvor bl. a. et rigt brevmateriale, der beroede i private arkiver, udnyttedes til at kaste lys over de politiske brydninger inden for Nord-slesvigs danskhed. Hans Lund viser her en påfaldende evne til at øve ret og skel over for både edsaflæggere og edsnægttere, over for både H. P. Hanssen og Jens Jessen og senere over for Flensborgbevægelsen, og den samme retsindighed og forståelse præger hans fremstilling af den tyske politik over for Sønderjylland og Danmark, selv om han endnu ikke kunne udnytte de tyske myndigheders arkiver.

Fortrinsvis sønderjyder behandlede han i 92 biografier i Dansk Biografisk Leksikon (1933-44). Den historiske portrætskitse dyrkede han også i mindre bundet form, f. eks. i den lille samling Seks engelske politikere (1961), oprindeligt en række foredrag holdt i Statsradiofoniens søndagsuniversitet. I 1965 udsendte han den fortrinlige bog om Askov Højskole 1865-1915, som er blevet anmeldt i nærværende tidsskrift (12. rk. III, s. 222 ff.). De sidstnævnte bøger er skrevet på Tanderupgård ved Ribe, hans slægts gamle gård, som han havde erhvervet i 1949. Også det hører til billedet af denne mand, at han var landmand - bonde - med liv og sjæl, og at han var stolt over, at hans besætning i en årrække hørte til de bedste i Sønderjylland.

Hans Lund var en meget flittig mand, men han havde aldrig travlt og var altid rede til at give et råd. At der blev trukket store vekslere på hans hjælpsomhed fremgår af de mange tillidshverv, han fik betroet. Her skal kun nævnes, at han fra 1928 sad i bestyrelsen af Historisk Samfund for Sønderjylland og 1928-52 var medredaktør af Sønderjyske årbøger. Fra 1957 var han formand for Sønderjysk Skoleforening.

Ved denne mands pludselige død mindedes man uvilkårligt en sang fra Højskolesangbogen, som han selv satte pris på, N. F. S. Grundtvigs Et jævnt og muntert, virksomt liv på jord...

LORENZ RERUP